

A C-118/2017 számú EuB (Dunai-Erste) ítélet értékelése

A Bíróság a 93/13 Irányelv rendelkezéseivel vetette össze vizsgálódása során a DH1 tv. 3.§.(1) bekezdésében tisztességtelennek minősített árfolyamrésre, a (2) bekezdésével ennek helyébe lépő MNB hivatalos devizaárfolyamára, a 4§-ban felállított, az egyoldalú szerződésmódosítás tilalmára vonatkozó rendelkezéseket, a DH2 tv. 37.§. (1) bekezdésének az érvénytelenség megállapítása esetén annak jogkövetkezményeként kötelezően előírt, a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítására vonatkozó rendelkezését, és a DH3 tv. 10.§-nak a deviza vagy devizaalapú fogyasztói jelzálogkölcson-szerződés tekintetében kötelezően előírt Ft-ra váltására, és az elszámolás szerinti egyenleg 15/A. §. által előírt forintosítására, és a Hpt. 203.§. (1) bekezdése c) pontjára vonatkozó rendelkezéseit.

Az előzetes döntéshozatali eljárás alapján egy végrehajtás megszüntetése iránti per képezte, melyben az adós azt állította, hogy a szerződésben az árfolyamrés, mint költséget nem tüntette fel a bank, ezért az semmis. A kérdést feltevő magyar bíróság szerint a **„jogalkotó ezen ad hoc jogalkotása miatt az eljáró bíróság többé nem állapíthatja meg a devizaalapú kölcsönszerződés érvénytelenségét, mivel a beavatkozás megszüntette az érvénytelenségnek okot adó helyzetet, ami így maga után vonja a kölcsönszerződés érvényességét, következésképpen a fogyasztó továbbra is köteles viselni az árfolyamkockázat okozta pénzügyi terheket. Mivel a fogyasztó pontosan e kötelezettség alól akart mentesülni a bankkal szembeni kérelem benyújtásával, ellentétes lenne az ő érdekeivel, ha a kérdést előterjesztő bíróság érvényesnek nyilvánítaná az említett szerződést.”** (24), és ezzel a bankok javára módosította a jogalkotó a szerződések tartalmát. A magyar bíróság azért tette fel kérdéseit, hogy ezt a helyzetet vesse össze a Bíróság a 93/13 Irányelv 6. cikke (1) bekezdésében meghatározott elvvel:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kibagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

A magyar bíróság a Kúria jogegységi határozatának azt a jellemzőjét emelte ki, hogy kötelezően előírja az eljáró bíróság számára azt, hogy érvényesnek kell nyilvánítania a perbelihez hasonló kölcsönszerződéseket, mely jogegységi döntés meghozatala során nem biztosított sem a törvényes bíró kijelölése, sem pedig a tisztességes eljárás feltételeinek a betartása.

A magyar bíróság által feltett kérdések a következők voltak:

- „1) Úgy kell-e értelmezni a [2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, EU:C:2014:282) rendelkező részének] 3. pontját, hogy a nemzeti bíróság akkor is orvosolhatja egy fogyasztói szerződés érvénytelenségét, ha a szerződés érvényben tartása ellentétes a fogyasztó gazdasági érdekeivel?
- 2) Összeegyeztethető-e a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal és a törvény előtti egyenlőséggel, a diszkrimináció tilalmával, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam parlamentje törvénnyel módosít azonos típusú fogyasztói polgári jogi szerződéseket?
- 3) Az előbbi kérdésre adott igenlő válasz esetén összeegyeztethető-e a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal és a törvény előtti egyenlőséggel, a diszkrimináció tilalmával, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes

eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam parlamentje törvénnyel módosít [devizaalapú] hitelszerződéseket egyes részleteiben fogyasztóvédelmi jogi tartalommal, de összességében a fogyasztóvédelmi méltányos érdekekkel ellentétes azon jogkövetkezésményt kiváltva, hogy a módosítások folytán a kölcsönszerződés érvényes marad[,] és a fogyasztó továbbra is köteles viselni az árfolyamkockázat okozta terheket?

- 4) Összeegyeztethető-e fogyasztói szerződést érintő tartalom esetén a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal, minden polgári jogi kérdésben pedig a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam legfelsőbb bírói szerve, annak jogegységi tanácsa minden bíróságra kötelező ún. »polgári jogegységi határozatokkal« irányítja az eljáró bíróság ítélezési gyakorlatát?
- 5) Az előbbi kérdésre adott igenlő válasz esetén: összeegyeztethető-e fogyasztói szerződést érintő tartalom esetén a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához fűződő európai uniós feladatokkal, minden polgári jogi kérdésben pedig a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz fűződő európai uniós alapjoggal, ha egy tagállam legfelsőbb bírói szerve, annak jogegységi tanácsa minden bíróságra kötelező ún. „polgári jogegységi határozatokkal” irányítja az eljáró bíróság ítélezési gyakorlatát, amennyiben a jogegységi tanács bíró tagjainak kijelölése nem átlátható módon, nem előre meghatározott előírások szerint történik[,] és a jogegységi tanács eljárása nem nyilvános, utólag sem megismerhető, ideértve a felhasznált szakértői anyagok[at], jogirodalmi műveket, [valamint] az egyes tagok szavazatát, párhuzamos vagy különvéleményét?”

Mivel az adós jelezte, hogy szükséges pontosítania a főtanácsnoki vélemény alapján a jogegységi határozatokra vonatkozó kérdéseket annak érdekében, hogy a Bíróság „megértse az említett kérdések valódi tétjét, amely különösen azzal kapcsolatos, hogy a **magyar bíróságokat sem a gyakorlatban, sem a nemzeti jog szabályai alapján nem kötelezi semmi arra, hogy figyelmen kívül hagyjanak egy jogegységi határozatot, ha az ellentétes az uniós joggal.**”

A Bíróság azonban nem rendelte el az eljárás szóbeli szakaszának megnyitását, mert úgy vélte, hogy az ügy elbírálásához szükséges összes információval rendelkezik.(32)

A Bíróság a kérdések elemzése során azt a következtetést vonta le, hogy „noha az első három kérdés kizárólag az **árfolyamrésre vonatkozó rendelkezésre hivatkozik** olyan tisztességtelen szerződési feltételként, amely az alapeljárás felperese szerint a kölcsönszerződés megsemmisítését igazolja, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy az érintett **azért hivatkozik e szerződési feltétel tisztességtelen jellegére, hogy mentesüljön az árfolyamkockázattól.**” (35), ezért meg kell válaszolni az első három kérdést, mivel azok nem a DH törvények által a szerződésekbe illesztett szerződési feltételekre (melyek nem vizsgálhatóak), hanem e DH törvényeknek a kölcsönszerződésekben szereplő, a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében az eredetileg az érintett kölcsönszerződésekben szereplő árfolyamra vonatkozó szerződési feltételt illetően **biztosított védelemmel kapcsolatban kifejtett hatására irányul.** (38)

Erre nézve megerősítette, hogy **egy tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett**, úgyhogy a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást; ezen értelmezésnek azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett kikötés hiányában lenne(41), mert a tagállami jogalkotó e vonatkozásban köteles

tiszteletben tartani az ugyanezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdéséből következő követelményeket, emiatt a jogalkotói beavatkozás nem fejthet ki olyan hatást, amely gyengíti a fogyasztók számára biztosított védelmet. Ezért azt vizsgálta a Bíróság, hogy a DH törvények lehetővé teszik-e azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó az ilyen tisztességtelen feltétel hiányában lett volna, többek között azzal, hogy biztosítják az eladó vagy szolgáltató jogalap nélküli –a fogyasztó kárára az említett tisztességtelen feltétel alapján való – gazdagodásának visszatérítéséhez való jogot.(44)

Az ítélet hivatkozik a C-483/16 számú Szieber-ítélet 53. pontjára:

53 Ezenkívül, ami azt a kérdést illeti, hogy ellentétes-e a hatékony bírói jogvédelemhez való joggal az, hogy a fogyasztó nem kérheti a bíróságtól a szóban forgó kölcsönszerződés megkötését megelőző állapot helyreállítását, mivel a DH 2 törvény 37. §-a akként rendelkezik, hogy a DH 1 törvénnyel érintett kölcsönszerződések érvénytelenségének megállapítása csak a szerződés érvényessé vagy a nemzeti bíróság általi határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítására is kiterjedően kérhető, a kérdést előterjesztő bíróság feladata megvizsgálni, hogy ilyen körülmények között a Bíróságnak a jelen ítélet 34. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatával összhangban megállapítható-e, hogy az említett szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen feltételek hiányában lett volna, többek között azzal, hogy a fogyasztó számára biztosítja az eladó vagy szolgáltató jogalap nélküli – a fogyasztó kárára az említett tisztességtelen feltételek alapján való – gazdagodásának visszatérítéséhez való jogot.

Ezek után levonja a következtetést, hogy **a DH törvények csak akkor nem ellentétesek az irányelvvvel, ha nem akadályozzák meg a fogyasztót abban, hogy olyan helyzetbe kerüljön, mintha a tisztességtelen szerződési feltétel nem létezne:**

45 Ebből következően a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a kölcsönszerződés valamely, árfolyamréssel kapcsolatos rendelkezésének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló olyan kérelemnek, mint amilyen az alapügyben szerepel, **feltéve hogy az ilyen szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen szerződési feltétel hiányában lett volna.**

Ez azt jelenti, hogy a **DH törvények nem járhatnak olyan következménnyel, hogy miattuk a fogyasztónak kell viselnie az árfolyamkockázatot**, mert ha ilyen következménnyel járnak, akkor a nemzeti szabályozás az irányelvvvel ellentétesnek bizonyul, ezért azt kötelezően figyelmen kívül kell hagyni.

Az árfolyamkockázat - mivel az a szerződés elsődleges tárgyához tartozik- csak akkor vizsgálható, ha e szerződéses feltétel megfogalmazása a szerződésben nem világos és nem érthető.

52 Márpedig a jelen ügyben – amint arra a jelen ítélet 48. pontja már rámutatott – az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltétel határozza meg a szerződés elsődleges tárgyát. Így egy **ilyen esetben a szerződés érvényben tartása nem tűnik jogilag lehetségesnek**, ezt azonban a kérdést előterjesztő bíróságnak kell mérlegelnie.

Erre a következtetésre azért jut a Bíróság, mert álláspontja szerint **a DH2 tv. 37.§-a a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétesen megakadályozza, hogy a fogyasztó az érintett**

tisztességtelen szerződési feltétel alól – ha az említett szerződési feltétel hiányában e szerződés nem teljesíthető, az érintett szerződés teljes egészében történő megsemmisítése útján – **mentesüljön.** (53)
Nagyon lényeges, és a Kúria és a bírói gyakorlat által a DH2 tv. alapján is erőltetett **érvényesség-hatályossá nyilvánítás mint jogkövetkezmény ellen foglal állást a Bíróság**, amikor a korábbi ítéleteire hivatkozva, azokat pontosítva kijelenti, hogy az a lehetőség, hogy a nemzeti bíróságnak annak érdekében, hogy a szerződést érvényben tartsa, lehetősége van a tisztességtelen szerződési feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítésére, **azon esetekre korlátozódik, amelyekben a teljes szerződés megsemmisítése folytán a fogyasztót különösen káros következmények érhetnék**, és ily módon az ez utóbbit büntetné: ez azt jelenti, hogy az ügy ura **a fogyasztó, ő jogosult meghatározni, hogy melyik jogkövetkezmény áll az érdekében**, nem pedig a jogalkotó vagy a bíróság. (54)

A jogegységi határozatok kérdése

A negyedik és az ötödik kérdés kapcsán azt vizsgálta a Bíróság, hogy a hatékony bírói jogvédelem és a tisztességes eljárás elvével ellentétes-e, hogy a bíróságokat a Kúria jogegységi döntései kötelezik.

61 E tekintetben e kérdésekre **igenlő választ lehetne adni, egyrészt ha e határozatok nem tennék lehetővé a hatáskörrel rendelkező bíróság számára a 93/13 irányelv szabályai teljes érvényesülésének azáltal történő biztosítását, hogy szükség esetén saját hatáskörben figyelmen kívül hagyja az összes azzal ellentétes – és akár későbbi – nemzeti jogszabályi rendelkezést, beleértve az azzal ellentétes bírósági gyakorlatot is, és nem kell sem kérnie, sem megvárnia azok jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő előzetes megsemmisítését**, másrészt ha akadályba ütközne az a lehetőség, hogy a nemzeti bíróság előzetes döntéshozatal céljából a Bírósághoz forduljon (lásd ebben az értelemben: 2016. április 5-i PFE ítélet, C-689/13, EU:C:2016:199, 34., 40. és 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

Vitathatatlan, hogy a Kúria jogegységi határozatai, a jogegységi határozatokra vonatkozó jogszabályi rendelkezések (Alaptörvény, BÜSZ, stb.) nem teszik lehetővé, hogy a bíróság a jogegységi határozatokat saját belátásából figyelmen kívül hagyja a 93/13 irányelv szabályai teljes érvényesülése érdekében.

Ebből következik, hogy a devizahitelezésre vonatkozó jogegységi döntések a Bíróság kritériumai szerint ellentétesek a hatékony bírói jogvédelem és a tisztességes eljárás elvével, így a magyar bíróság az Irányelvet magyarázó, Bíróság által meghozott eseti döntésekkel ellentétes jogegységi határozatokat köteles a saját belátásából figyelmen kívül hagyni a 93/13 irányelv szabályai teljes érvényesülése érdekében. A főtanácsnoki előterjesztés szerint annak sem áll az útjában semmi, hogy a magyar bíróságok előzetes döntéshozatali eljárás keretében a Bíróságtól kérjék a Kúria jogegységi határozatai uniós joggal való összhangjának megvizsgálását olyan esetekben, ha ezen összhang meglétével kapcsolatban kételyük merül fel.

2019. március 15.

d

r

.

M

a

4

a

r

i